

INIJOSS

İnönü University International Journal of Social Sciences / İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi,

Volume/Cilt 9, Number/Sayı 2, (2020)

<http://inonu.edu.tr/tr/inijoss> --- <http://dergipark.gov.tr/inijoss>

ARAŞTIRMA MAKALESİ | RESEARCH ARTICLE

Gönderim Tarihi: 06.10.2020 | Kabul Tarihi: 17.12.2020

DİN VE SOSYAL SAPMA: ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR ARAŞTIRMA *

Fatma Takmaz DEMİREL

Dr, Yeşilyurt SYDV Başkanlığı
ftm.hkmhn@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-3447-3394>

Atıf / Citation:Demirel F. T. (2020).Din ve Sosyal Sapma: Üniversite Öğrencileri Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, (INIJOSS)*, 9(2), 468-492.

Öz

Türkiye’de din ve suç arasındaki ilişkiyi ortaya koyan çalışmalar Batı ülkeleri ile kıyasladığında sınırlı sayıdadır. Bu çalışma ile iki amaç güdülmektedir: İlki, bu çalışma ile İslam ve suç/sosyal sapma arasında bir ilişkinin olup olmadığı, şayet var ise ilişkinin *suçu önleyici* yönde olup olmadığının tespit edilmesidir. İkinci amaç ise, Durkheim’dan etkilenerek Stark tarafından oluşturulmuş olan “ahlaki/dini topluluk tezi” çerçevesinde Türkiye’de İslam-suç ilişkisini incelemektir. Bu amaçlar doğrultusunda Malatya İnönü Üniversitesi’nde öğrenim gören öğrencilerin iki fakülte türü üzerinden karşılaştırmalı nicel analizleri yapılmıştır. Veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Araştırma ile öncelikle korelasyon analizi ardından ise çoklu doğrusal/ klasik regresyon analizi yapılmıştır. Elde edilen araştırma sonuçlarına göre, İslam ve suç/ sosyal sapma arasında negatif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Yani, İslam dininin suç/ sosyal sapma üzerindeki etkisi azaltıcı (engelleyici) yöndedir. Daha da önemlisi ve bu tezin odağı olan, dinin suç üzerindeki etkisinin içinde yaşanan topluluğun dindarlık/ahlaki derecesine bağlı olmadığı tespit edilmiştir. Kısacası, ahlaki topluluk teorisinin aksine,

* Bu makale Fatma Takmaz Demirel’in Prof. Dr. Özden Özbay danışmanlığında Sivas Cumhuriyet Üniversitesinde 2020’de tamamladığı İslam Suçu Önler Mi? Ahlaki Topluluk Tezi Çerçevesinde İnönü Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Nicel Analiz başlıklı doktora tezinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

yaşanılan ortamın dindarlık derecesi bireyi suç/ sosyal sapma davranışına yönelmede azaltıcı veya vazgeçirici bir etkiye sahip olmadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Ahlaki Topluluk Tezi, Din, Sosyal Sapma, Suç, Üniversite

RELIGION AND SOCIAL DEVIATION: A SOCIOLOGICAL STUDY ON UNIVERSITY STUDENTS

Abstract

The number of studies focusing on the relationship between religion and crime in Turkey is limited when compared with Western countries. With this work, two goals are pursued: First, whether there is a relationship between this study and Islam and crime / social deviation, If there is, it is to determine whether the relationship is in a preventive way or not. In this sense, the second goal is to examine the crime-Islamic relations in Turkey which the framework of "moral community thesis" created by Stark influenced by Durkheim. Within these two purposes, comparative quantitative analyzes were made on two faculty types on students studying at Malatya İnönü University. The survey was used as a data collection tool. With the research first correlation analysis was performed, and then multiple linear / classical regression analysis was performed. According to the results of the research, there is a negative relationship between Islam and crime / deviation. In other words, the effect of the religion of Islam on crime / deviation is in a decreasing (preventive) direction. More importantly, it has been determined that the focus of this dissertation does not depend on the degree of religious /moral community in which the impact of religion on crime is experienced. In short, contrary to the moral community theory, it was seen that the degree of piety of the living environment did not have a reducing or dissuasive effect on the individual towards criminal /social deviation behavior.

Keywords: Moral Communities Thesis, Religion, Social Deviation, Crime, University

GİRİŞ

Disiplinlerarası bir konu olan, suç ve dindarlık tartışmalarının tarihi her ne kadar ilk çağlara kadar uzansa da çağdaş suç teorileri içerisinde dâhil edilmesi yenidir. Bu anlamda, Hirshi ve Stark'ın (1969) "Hellfire and Delinquency" adlı çalışması bir dönüm noktası olarak kabul edilebilir. 20. yüzyılın ilk yarısından itibaren başlayan suç kuramları öncelikle insan davranışlarının biyolojik ve psikolojik yönüne odaklanmış daha sonra ise sosyal çevrenin toplum üzerinde etkili olduğu düşünülerek odağını değiştirmiştir (Gelles ve Levine, 1999). 1930 yılından bu yana ise dinsel katılım, dinsel bağlılık, dinsel inanç ile suç/sapma arasındaki ilişkiyi tespit etmek için kriminologlar ve sosyologlar tarafından sayısız çalışma yapılmıştır (Kızmaz, 2005:190).

Suç kavramı Dönmezer ve Erman tarafından "ceza tehdidini taşıyan bir kanunda yazılmış tarife uygun ve hukuka aykırı fiil" şeklinde tanımlanmaktadır (akt. Akalın, 2013:52). Köksal ve Elish ise suçu; "suç anlama ve isteme yeteneğine (isnat yeteneğine) sahip bir şahsın kusurlu iradesinin yarattığı icrai ve ihmali bir hareketin meydana getirdiği, yasadaki tanıma uygun, hukuka aykırı ve yaptırım olarak bir cezanın veya güvenlik tedbirlerinin uygulanmasını gerektiren bir fiil" olarak ifade etmektedir (2011:3). Sosyal sapma ise örf-adet kuralları ve din-ahlak kuralları içerisinde yer alan bir kavramdır. Tüm sapmalar suç olamayacağı gibi tüm suçlar sapma olarak nitelendirilir (Yücel, 2004; İçli, 2007). Suç davranışı yasalarla kontrol edilirken sosyal sapma davranışı toplumsal normlar ve kurullarla denetlenmektedir. Suç toplumsal normlarla birlikte ifade edilmiş ve yasalarda yer almış durumları ifade etmektedir. Sapkınlık ise en genel haliyle bireyler tarafından kabul edilmiş normlara, değerlere uyum göstermeme durumu olarak tanımlanabilir.

Din ise bireyin davranışlarında etkin rol oynayan bu nedenle toplumun şekillenmesi ve insan davranışlarının kontrol edilmesinde işlevsel bir role sahip olan değerler bütünüdür. Din bireyin yol haritasıdır. “Din, hayatın nihai anlamını öğretmek, varoluşun daha geniş açılı tahlilini yapmak için vardır. Din varlığın nereden geldiğini, varoluşun anlamını, burada bulunmamızın amacını, varlığın nereye doğru akacağını anlatmaktadır” (Bardakoğlu, 2017:58). Turner (1995) dini; toplumsal dünyayı anlaşılabilir kılan ve bireyleri toplumsal düzene otoriterce bağlayan kurumlar ve süreçler olarak tanımlar. Din, birçok insanın hayatında önemli bir yere sahiptir ve suçun nedenlerini ve davranışları şekillendirmede güçlü bir rol oynamaktadır (Durrant ve Poppelwell, 2017). Durkheim’e göre dinin ana işlevi sosyal uyum ya da grup dayanışması sağlıyor olmasıdır. Birşeyi kutsal yapan şey kolektif olmasından gelmektedir. Bireysel olan şeyler bu özelliğe sahip olmadığından (yani kolektif olmadığından) uygun görünmez. Totemler kutsaldır çünkü içinde kolektiflik vardır. Totemlere ibadet ederken klan başka bir arayış içinde değildir ve bağlı bulunduğu toplum içinde kurallara sadık bir şekilde hareket eder. Modern toplumlarda Tanrı da benzer bir işlevi yerine getirir. “Kilise” adı verilen tek bir ahlaki topluluk tarafından inançlar ve uygulamalar gerçekleştirilir (Durkheim, 1995). Durkheim dini bireysel değil toplumsal olarak ele almış ve sosyal düzenin korunması ve ortak değerlerin meydana gelmesinde önemli bir etken olduğunu çalışmalarında vurgulamıştır. Özellikle dinin intihar eylemleri ve suçluluk üzerinde etkili olduğunu ifade etmiştir (Kızmaz, 2005:190). İnsan hayatında önemli bir yere sahip olan din, bireylerde sağladığı “kendi kendini kontrol etme, sosyal bağlanma, gerilimi azaltma ve caydırıcılık” gibi psikolojik yaptırımlarla suç bilimcilerin olduğu kadar, psikologların, sosyologların ve hukukçuların ilgisini çekmiştir (Durrant ve Poppelwell, 2017: 55-89). Dindar insanlar, dindar olmayan insanlara göre, kabul gören davranışları yapmaktan dolayı daha fazla yarar elde etme beklentisi içerisindedir ve onlar için sosyal sapmanın veya suçun getireceği zarar daha yüksektir. Bu anlamda cezadan kaçıp ödüle yönelmek, dindar insanları, dindar olmayan insanlara göre, daha az sapmaya veya suça yöneltmektedir (Özbay, 2007.3). “Allah korkusu”, “Allah”tan utanma”, “cehennem korkusu” ve “cennet ödülü” gibi duygu biçimlerinin, insanları suç işlemekten caydırmaktadır (Kızmaz, 2005:210).

Stark ve arkadaşları (1982) İslam dininin güçlü bir ahlaki topluluk duygusu geliştirdiğini ve dinin yaptırımlar yaratan sosyal bir güç olduğunu ve bunun suç oranının azalmasına katkıda bulunduğunu iddia etmektedirler. Serajzadeh (2001-2002) uluslararası suç istatistikleri verilerine göre İslam ülkelerindeki suç oranlarının daha düşük düzeyde gerçekleştiğini ve bunun sebebi olarak da bu ülkelerde benimsenen ve uygulanan İslam inancı ve pratiğinin etkili olduğunu ifade etmektedir. Ona göre Ortadoğu ülkelerinde suç oranlarının düşük olması iki genel faktör başlığı altında çözümlenebilir. Birincisi suç oranları üzerinde pozitif tarzda etki edecek gelişme düzeyinin düşük gerçekleşmesi ve ikincisi ise İslam ceza hukukunun katı oluşudur.

1. AHLAKİ TOPLULUK TEZİ

Suç araştırmalarında din etkeni önemli bir yere sahiptir. Suçluluğu önlemenin bir aracı olarak kullanılan din olgusu din suç ilişkisi üzerine yapılan çalışmalarda temel bir argüman olarak kabul edilmektedir. Birçok çalışmada dinin çeşitli türlerde suç ve sapkın davranışlarla negatif ilişkili olduğu tespit edilmiştir (Cochran ve Akers, 1989; Johnson ve Jang, 2011). Bazı araştırmacılar din ve suç ilişkisinin hem dindarlık hem de suç davranışlarının bireyin tamamen nörolojik yatınlığına bağlı olduğunu bu nedenle de din ile suç/sapma arasında herhangi bir ilişkinin olmadığını ileri

sürmüşlerdir (Cochran v.dğr, 1994; Ellis ve Peterson, 1996). Bununla birlikte, bazı çalışmalar dindarlığın bireysel sapkınlığı ve suçu etkilediği hipotezine destek sağlamamaktadır (Adamczyk ve Hayes, 2012; Finke ve Adamczyk, 2008; Stack ve Kposowa, 2011). Dinin suç/sosyal sapma üzerinde etkisinin pozitif olduğunu tespit eden çalışma sayısı oldukça azdır. Burkette ve White (1974) tarafından ABD'nin Kuzeybatı pasifikte yapmış olduğu çalışma ile dinin uyuşturucu ve alkol kullanımı üzerindeki etkisinin pozitif düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Cadwick ve Top (1993) tarafından yapılan bir çalışma ile dindarlığın azaldığı bölgelerde suçluluğun azaldığını, dinin suçluluğu artırmada etkili bir unsur olduğu tespit edilmiştir. Lombroso (1911) ise ateistler üzerine yaptığı çalışma ile ateistlerin fazla olduğu toplumlarda daha az suçlunun olduğunu tespit etmiştir.

Travis Hirschi ve Stark (1969)'ın "Hellfire and Delinquency" başlıklı çalışması Amerika Birleşik Devletleri California eyaletinde yapılmış ve çalışmada dinin suç üzerinde etkisinin olmadığı tespit edilmiştir. Bu çalışmanın hemen ardından yapılan dört çalışmanın üçünde dindarlık ve suçluluk arasında anlamlı negatif ilişki bulunurken (Albrecht, Chadwick ve Alcorn, 1977; Higgins ve Albrecht, 1977; Rhodes ve Reiss, 1970) sadece birinde ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular akademik camiada merak uyandırmış böylece bu konu ile ilgili farklı yerlerde bir dizi çalışma yapılmıştır. Din bazı bölgelerde suç/sosyal sapma üzerinde belirleyici bir etken iken, bazı bölgelerde hiçbir etkisinin bulunmayışı sosyologları bu konu üzerine yoğunlaştırmıştır. Sonunda, Stark ve meslektaşları çelişkili sonuçların (negatif ilişki, pozitif ilişki veya ilişki yok) sebebinin çalışılan topluluğun 'ahlaki yapısında olduğunu tespit etmişlerdir (Johnson ve Jang, 2011: 118).

Stark'ın ahlaki topluluk hipotezi, dinin yalnızca ahlaki topluluklardaki suçluluğu başarıyla caydırdığını öngörüyordu. Seküler toplumlarda ise dindarlığın etkisi çok az olduğundan veya hiç olmadığından dinin suçluluk üzerinde azaltıcı etkisi bulunamamıştır (Stark, 1996). Bireyin içinde yaşadığı toplum genel olarak dindar değilse yani dini değerleri çok benimsememişse, bireyin tek başına dindar olması onları bazı davranışlardan uzak tutmak için yeterli değildir. Dindar bir gencin arkadaşları dindar değilse, o arkadaşlarıyla bir araya geldiğinde dini değerlere göre hareket etmeyip, arkadaşlarının sahip olduğu davranışlara göre hareket edecektir. Bu nedenle, dindar birey arkadaşları ile aynı düzeyde hareket edeceğinden, dindar olması sapkın davranış göstermesini engellemeyecektir. Durkheim'e dayanarak Stark ve meslektaşları dindarlığın bireysel bir bağlamdan ziyade sosyal bir bağlamda ele alınması gerektiğini ve dindarlığın sadece kültürel alanın hâkim olduğu ekolojik çevrelerde sapkın davranışları engellediğini düşünmüşlerdir (Sturgis ve Baller, 2012). Yani, dindar bir birey inançlarını ve ibadetlerini gerçekleştireceği bir gruba dâhil olduğunda (arkadaşlık ağı, okul vb.) dini davranışlarını pekiştirmiş olacaktır. Toplumsal olarak kabul edilmiş dindarlık, özünde bireyin kişisel inanç ve düşüncelerine ışık tutar. Dindar birey dini eleştiren grubun içine girdiğinde ise zamanla dini düşüncelerini unuttur ya da gizlemek zorunda kalır (Regnerus, 2003).

Ahlaki/dini topluluk tezi ile yapılan bazı çalışmalar toplumsal dindarlığın bireysel suç ya da sapma üzerinde güçlü bir negatif ilişki olduğunu tespit etmiştir (Benda, 1995; Brownfield ve Sorenson, 1991; Johnson, Larson, Jang ve Li, 2000; Tittle ve Welch, 1983). Bazı çalışmalar ise dinin suç/ sosyal sapma üzerinde sadece zayıf veya önemsiz bir negatif etkiye sahip olduğunu göstermektedir (Bahr, Hawks ve Wang, 1993; Cochran, Wood ve Arneklev, 1994). Bazı çalışmalar ise Stark'ın ahlaki/dini topluluk tezi için destek bulamamıştır (Tubergen v.dğr, 2005; Welch v.dğr,

1991; Bahr ve Hoffmann, 2008). Çok az çalışma ahlaki/ dini topluluk tezi kullanarak dinin suç üzerinde pozitif bir ilişkiye sahip olduğunu tespit etmiştir (Title ve Welch, 1983).

İslam dini ve suç arasındaki ilişkiyi test eden çok az çalışma bulunmaktadır (Groves, Newman ve Corrado, 1987; Helal ve Coston, 1991; Serajzadeh, 2001-2002; Stark, 2001). Türkiye’de de din/dindarlık ve suç/sapma ile ilgili olarak yapılan çalışma sayısı oldukça sınırlı düzeydedir (Özbay, 2005; 2007; 2015; Kızmaz, 2010; Koç, 2011; Kenevir, 2015; Taş ve Gürler, 2011). Din ve sosyal sapma ilişkisi ise ne yazık ki Türk din-sosyal sapma literatüründe hak ettiği yeri alamamış, İslam dini ve sosyal sapma ilişkisi sosyal sapma sosyolojisi alanında son derece kısır kalmış bir alanı teşkil etmektedir (Özbay, 2007:2). 1944’ten 1981’e kadar yapılan çalışmaların hiçbiri doğrudan din ve suç ilişkisi üzerinde duran çalışmalar değildir. Genelde yapılan çalışmalar din ile ilgili olarak birkaç soruyu içermektedir ve suçluların profilini saptamaya yönelik çalışmalar yapılmıştır (Kızmaz, 2010:34). Bu nedenle yapılan çalışmalar dinin suç üzerindeki etkisinin “yönü” (negatif veya pozitif) ve “etki büyüklüğü” (istatistiki katsayıların büyüklük derecesi) konularında bilgiler vermemektedir (Özbay, 2007; 2015). Bu kapsamda Özbay’ın (2015) yapmış olduğu çalışma bize bu konuda ışık tutmaktadır. İslam’ın suç üzerindeki etkisinin olup olmadığını tespit etmek için yapılan bu çalışma ile elde edilen bulgular, İslam’ın suç üzerindeki etkisinin düşük ve negatif düzeyde olduğu, fiziki şiddet üzerinde etkisinin olmadığı ve alkol kullanma üzerinde daha caydırıcı etkiye sahip olduğu yönündedir. Bu çalışma İslam’ın suç ile ilişkisini doğrudan incelemesi bakımından ayrıcalıklı görünmektedir ve literatüre önemli bir katkı sunacağı düşünülmektedir.

Özetle bu çalışma ile bizim çıkış noktamız dinin suç üzerindeki etkisini “Ahlaki/dini Topluluk Tezi” çerçevesinde test ederek literatürdeki boşluğu doldurmaktır. Türkiye’de böyle bir çalışmanın yapılmamış olması ve dinin suç üzerindeki etkisinin ne olduğu meselesi üzerine oluşan merak bizi bu çalışmayı yapmaya yönlendirmiştir. Bu çalışma ile literatüre şu yönlerden katkıda bulunulması amaçlanmaktadır: Birincisi, din-suç/sapma ilişkisinin yönü (“negatif” olup olmadığı) keşfedilmeye çalışılacaktır. İkincisi, beklenen “negatif” ilişkinin dini veya seküler ortamlara göre farklılıklar gösterip göstermediği öğrenilmeye çalışılacaktır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Hipotezleri ve Varsayımları

Bu çalışmada iki temel hipotez bulunmaktadır:

Hipotez 1 (H1): İslamın (genel ve spesifik bir grup dini bağımsız değişkenlerin) suç/sosyal sapma davranışları (genel suç/ sosyal sapma, fiziki şiddet, psikolojik şiddet) üzerindeki etkileri negatiftir. Yani İslama olan inanç veya pratikler arttıkça, suç/ sosyal sapma azalır.

Hipotez 2 (H2): İslamın suç/sosyal sapma davranışları üzerindeki birey düzeyli etkileri “ahlaki/dini topluluk/grup” ortamında (İlahiyat Fakültesi), görece daha seküler ortama göre (Fen Edebiyat, İktisadi ve İdari Bilimler, Hukuk, Mühendislik, İletişim Fakülteleri) daha fazladır.

Araştırmanın varsayımları ise; ilki dini eğitimlerin yoğun olarak verildiği ve öğrencilerin çoğunluğunun imamhatip ortaöğretim mezunu olması nedeniyle İlahiyat Fakültesini muhafazakâr, diğer fakülteleri ise seküler olduğu varsayılmıştır. İkincisi ölçme araçlarının (indeksler, envanterler,

ölçekler vs.) ölçülmek istenen olguyu yeterince ölçtüğü varsayılmıştır. Üçüncüsü katılımcıların samimi duygularla anketi cevapladığı varsayılmıştır.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Malatya İnönü Üniversitesi'nde öğrenim gören lisans öğrencileridir. Araştırmanın örneklemini ise 6 fakültede öğrenim gören ve 14,851 öğrenci arasından rastgele seçilmiş toplam 2,005 öğrenciden oluşmaktadır. İlahiyat Fakültesinde öğrenim gören toplam 776 öğrenci ve diğer fakültelerde (Fen Edebiyat Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Hukuk Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, İletişim Fakültesi) öğrenim gören toplam 1,229 öğrenciye anket uygulanmıştır. Eksik kodlama, ankete cevap vermeyi reddetme, abartılı, eksik veya dürüst olmayan cevaplar verme vb. nedenlerden dolayı 52 adet anket analize dahil edilmemiştir.

Araştırma anketi 2018-2019 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde ilgili üniversitedeki yukarıdaki fakültelerde yeralan her bir bölümde öğrenim gören ve araştırmanın yapıldığı tarihlerde okulda bulunan öğrencilerden, gönüllü olarak katılmak isteyenlere uygulanmıştır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmaya katılanların kendilerinin okuyup-cevaplandığı anket türü kullanılmıştır. Araştırma hipotezleri ile ilişkili olarak anket 3 genel konudan oluşmaktadır:

2.3.1. Bağımlı Değişkenler

Bu araştırmanın üç bağımlı değişkeni bulunmaktadır ve şunlardır: *Genel suç/sosyal sapma, psikolojik taciz, fiziki şiddet*. Suç/sosyal sapmaya konu olan bazı sorular uluslararası kabul edilmiş bilimsel çalışmalardan elde edilmiştir (Elliott ve Ageton 1980). Bu bölümde *fiziki şiddet, psikolojik taciz* gibi suç/sosyal sapma davranışları yer almaktadır. Bu kısım 22 sorudan oluşmaktadır.

Genel suç/sapma indeksi ("Cronbach alpha," $\alpha=.85$) 22 suç/sosyal sapma sorusundan oluşmaktadır: Okulun eşyalarına zarar vermek; öğretmen, öğrenci ya da okuldan izin almadan bir şeyler almak (kitap, kalem vb.); bir kimseye hakaret etme ve sövme gibi davranışlarda bulunmak; şantaj yapmak; tehditle birinden birşey istemek; herhangi birine fiziki zarar vermek; herhangi birine psikolojik zarar vermek; arkadaşları istemediği halde şakalaşmak; öğretmene karşı zor kullanmak; öğrenciler üzerinde zor kullanmak; herhangi birine fiziksel tacizde bulunmak; çete kavgalarında yer almak; bıçak, sopa gibi aletler taşımak; bali, tiner vb. kullanmak; uyuşturucu, hap, bonzai vb. kullanmak; intihara niyet etmek veya düşünmek; kumar oynamak; özürü olmaksızın dersleri boşvermek veya derslere girmemek, özürü olmaksızın okulu boşvermek veya okula gitmemek; sınavlarda kopye çekmek, kopya yardımıyla bulunmak veya kopya yardımı almak; bir hesabı (facebook, instagram) veya okuldaki bir bilgisayarın şifresini izinsiz kırmak; Cevap şıkları ve kodlamaları (parantez içinde) şu şekildedir: *hiç* (1), *1 veya 2 kez* (2), *3 veya 5 kez* (3), *6 veya 9 kez* (4), *10 veya daha fazla* (5). Bu 22 sorudan genel suç/sapma indeksi oluşturuldu: Genel suç/sapma indeksinin yüksek değerleri, yüksek suç/sapmaya karşılık gelmektedir.

Psikolojik taciz indeksi ($\alpha=.72$) şu sorulardan oluşmaktadır: "Bir kimseye hakaret etme ve sövme gibi davranışlarda bulunmak", "Şantaj yapmak", "Tehditle birinden birşey istemek",

“Herhangi birine psikolojik zarar vermek”, “Arkadaşların istemediği halde şakalaşmak” sorularından oluşturuldu. Yanıt şıkları ve kodlamaları (parantez içinde) şu şekildedir: *hiç* (1), *1 veya 2 kez* (2), *3 veya 5 kez* (3), *6 veya 9 kez* (4), *10 veya daha fazla* (5). Psikolojik taciz indeksinin yüksek değerleri, yüksek tacize karşılık gelmektedir.

Fiziki şiddet indeksi ($\alpha = .78$) şu soruları içermektedir: “Okulun eşyalarına zarar vermek”, “Herhangi birine fiziki zarar vermek”, “Öğretmene karşı zor kullanmak”, “Öğrenciler üzerinde zor kullanmak”, “Herhangi birine fiziksel tacizde bulunmak”, “Çete kavgalarında yer almak”, “Bıçak, sopa gibi aletler taşımak” sorularından oluşturuldu. Cevap şıkları ve kodlamaları (parantez içinde) şu şekildedir: *hiç* (1), *1 veya 2 kez* (2), *3 veya 5 kez* (3), *6 veya 9 kez* (4), *10 veya daha fazla* (5). Fiziki şiddet indeksinin yüksek değerleri, yüksek fiziki şiddete karşılık gelmektedir.

2.3.2. Bağımsız Değişkenler

Bu araştırmada şu 17 bağımsız değişken kullanıldı: genel din, dinin önemi, kendini dindar görme, ilahi korku, aile dindarlığı, sosyal çevre dindarlığı, İslami ahlak, İslamla özdeşleşme, dini başatma, İslami sorumluluk, içsel dindarlık, dışsal dindarlık, İslamın biricik din olması, cezalandırmayı yeniden değerlendirme indeksi, suç/sapma davranışını dinen onaylamama indeksleri ve kabir ziyareti, Kur’an kursuna gitme. Din soruları ağırlıklı olarak Abu-Raiya’nın “Din Ölçeği Soruları” ndan alınmıştır (Abu Raiya, Pargament, Mahoney ve Stein 2008). Bu kısım 46 sorudan oluşmaktadır.

Genel din indeksi (“Cronbach alpha,” $\alpha = .96$): Bu indeks aşağıdaki tüm din soruları önce “standardize” edildi (ortalaması= 0, standart sapması= 1) ve ardından genel din indeksi oluşturuldu (46 sorudan oluşmaktadır).

Dinin önemi: Bu değişken “Din hayatınızda ne kadar önemli?” sorusu ile ölçüldü. Bu sorunun cevabı ve şıkları 1 (hiç) ve 10 (tamamen) arasında değişen bir ölçek ile ölçüldü.

Kendini dindar görme: “Kendinizi ne kadar dindar görüyorsunuz?” sorusu ile ölçüldü. Bu sorunun cevabı ve şıkları 1 (hiç) ve 10 (tamamen) arasında değişen bir ölçek ile ölçüldü.

İlahi korku indeksi ($\alpha = .77$): Şu 2 sorudan oluşmaktadır: “Allahtan ne derece korkarsınız?”, “Cehennemden ne derece korkarsınız?”. Bu soruların cevap şıkları ve kodları şu şekildedir: Hiç (1), biraz (2), oldukça (3), tamamen (4). İndeksin yüksek değerleri, daha fazla ilahi korkuya karşılık gelmektedir.

Aile dindarlığı indeksi ($\alpha = .78$): Şu 3 sorudan oluşturuldu: “Anneniz ne kadar dindardır?”, “Babanız ne kadar dindardır?”, “Kardeşleriniz ne kadar dindardır”. Bu soruların cevabı, 1 (hiç) ve 10 (tamamen) arasında değişen bir ölçek ile ölçüldü.

Sosyal çevre dindarlığı indeksi ($\alpha = .78$): Şu 3 sorudan oluşturuldu: “İçinde yaşadığınız mahalleyi ne kadar dindar görüyorsunuz?”, “Arkadaşlarınızı ne kadar dindar görüyorsunuz?”, “Komşularınızı ne kadar dindar görüyorsunuz”. Bu soruların cevap şıkları ve kodları 1 (hiç) ve 10 (tamamen) arasında değişen bir ölçek ile ölçüldü.

İslami ahlak indeksi ($\alpha = .96$): Bu indeks toplam 13 sorudan oluşturuldu: “İslamiyet sayesinde mütevazı bir insan olmaya çalışıyorum”, “İslamiyet sayesinde ailemi onurlandırmak için elimden geleni yaparım”, “İslamiyet sayesinde akrabalarım ve komşularım yardım etmeye çalışırım”, “İslamiyet sayesinde yoksullara ve yetimlere yardım etmeye çalışırım”, “İslamiyet sayesinde hoşgörülü biri olmaya çalışırım”, “İslamiyet nedeniyle domuz eti yemekten kaçınırım”, “İslamiyet nedeniyle alkol kullanmaktan kaçınırım”, “İslamiyet sayesinde intihar etmeyi düşünmem”, “İslamiyet nedeniyle dedikodudan kaçınırım”, “Dünyadaki her bir Müslümanı erkek veya kız kardeşim olarak görüyorum”, “Dünyadaki her bir Müslümanın acısını hissediyorum”, “Büyük gurur kaynaklarımdan birisi Müslüman olmaktır”, “Kardeşlik İslam’ın temel ilkelerinden birisidir”. Bu soruların cevap şıkları ve kodları şu şekildedir: Kesinlikle katılmıyorum (1), katılıyorum (2), kararsızım (3), katılıyorum (4), kesinlikle katılıyorum (5).

İslam ile özdeşleşme indeksi ($\alpha = .90$): Bu indeks toplam 5 sorudan oluşturuldu. “Dua ediyorum, çünkü dua etmekten zevk duyuyorum”, “Dua ediyorum çünkü tatmin edici buluyorum”, “Kur’an’ı Kerim’i okudum çünkü bunu yaptığımda Allah’ın benimle konuştuğunu hissediyorum”, “Kur’an’ı Kerim’i okudum çünkü tatmin edici buluyorum”, “Kendimi Allah’a yakın hissettiğim için Ramazan orucu tutarım”. Bu soruların cevap şıkları ve kodları şu şekildedir: Hiç doğru değil (1), genellikle doğru değil (2), genellikle doğru (3), tamamen doğru (4).

Dini başetme indeksi ($\alpha = .88$): Bu indeks toplam 7 sorudan oluşturuldu: “Hayatta bir sorunla karşılaştığım zaman Allah’la daha güçlü bir bağ arıyorum”, “Hayatta bir sorunla karşılaştığım zaman, inancımı derinleştirmek için Allah’ın bir sınaması olduğunu düşünüyorum”, “Hayatta bir sorunla karşılaştığım zaman Allah’ın sevgisini ve himayesini arıyorum”, “Hayatta bir sorunla karşılaştığım zaman teselli bulmak için Kur’an’ı Kerim’i okurum”, “Hayatımda bir sorunla karşılaştığım zaman Allah’tan af diliyorum”, “Hayatımda bir sorunla karşılaştığım zaman, Allah’ın bana sabretmeyi emrettiğini kendime hatırlatırım”, “Hayatımda bir sorunla karşılaştığım zaman elimden gelen her şeyi yaparım ve geri kalanını da Allah’a bırakırım”, Bu soruların cevap şıkları ve kodları şu şekildedir: Bunu hiç yapmıyorum (1), bunu biraz yaparım (2), bunu orta miktarda yaparım (3), bunu çok yaparım (4).

Cezalandırmayı yeniden değerlendirme indeksi ($\alpha = .87$): Bu indeks toplam 3 sorudan oluşturuldu: “Hayatımda bir sorunla karşılaştığım zaman, yaptığım kötü eylemler yüzünden Allah’ın beni cezalandırdığını düşünüyorum”, “Hayatımda bir problemle karşılaştığım zaman, Allah’ın beni cezalandırması için ne yaptığımı merak ediyorum”, “Hayatımda bir problemle karşılaştığım zaman, bağlılık eksikliğinden Allah’ın beni cezalandırdığını düşünürüm”. Bu soruların cevap şıkları ve kodları şu şekildedir: Bunu hiç yapmıyorum (1), bunu biraz yaparım (2), bunu orta miktarda yaparım (3), bunu çok yaparım (4).

İslami sorumluluk indeksi ($\alpha = .78$): Bu indeks 5 sorudan oluşturuldu: “Ne sıklıkta dua edersiniz?”, “Ne sıklıkta oruç tutarsınız?”, “Ne sıklıkta camiye gidersiniz?”, “Ne sıklıkta Kur’an’ı Kerim’i okursunuz veya dinlersiniz?”, “Namazlar dışında ne sıklıkta tesbih çekersiniz?”. Bu soruların cevap şıkları ve kodları şu şekildedir: Hiç (1), hayatımda birkaç kez (2), yılda birkaç kez (3), ayda birkaç kez (4), haftada yaklaşık bir veya daha fazla (5), günde bir veya daha fazla (6).

İçsel dindarlık indeksi ($\alpha = .80$): Bu indeks 3 sorudan oluşturuldu: “Ramazan orucunu tutarım çünkü yapmazsam kendimi kötü hissedeceğim”, “Dua ederim eğer yapmazsam Allah beni onaylamaz”, “Kur’an’ı Kerim’i okurum eğer okumazsam kendimi suçlu hissedirim”. Bu soruların cevap şıkları ve kodları şu şekildedir: hiç doğru değil (1), genellikle doğru değil (2), genellikle doğru (3), tamamen doğru (4).

Dışsal dindarlık indeksi ($\alpha = .58$) 2 sorudan oluşturuldu: “Camiye giderim çünkü bir kimsenin camiye gitmesi beklenir”, “Camiye giderim eğer gitmezsem başkaları beni onaylamaz”. Bu soruların cevap şıkları ve kodları şu şekildedir: hiç doğru değil (1), genellikle doğru değil (2), genellikle doğru (3), tamamen doğru (4).

İslamın biricik din olması indeksi ($\alpha = .63$) 4 sorudan oluşturuldu: “İslam, bütün yönleri ile takip edilmesi gereken, Allah’ın mutluluk ve kurtuluş için tam ve kesin rehberidir”, “Bu dünyadaki tüm insanlar içinde Müslümanlar Allah’la özel bir ilişkiye sahiptirler. Çünkü onlar O’nun gerçekliği ortaya çıkarmasına daha fazla inanırlar ve O’nun kural ve prensiplerini takip etmede elinden geleni yapmaya çalışırlar”, “İyi bir insan olmak Allah’a ve doğru dine inanmaktan daha önemlidir”, “İslam Allah’a ibadet etmenin en iyi yoludur ve asla taviz verilmemelidir”. Bu soruların cevap şıkları ve kodları şu şekildedir: kesinlikle katılmıyorum (1), katılıyorum (2), kararsızım (3), katılıyorum (4), kesinlikle katılıyorum (5). “İyi bir insan olmak Allah’a ve doğru dine inanmaktan daha önemlidir” ifadesi ise ters kodlandı.

Suç/sapmayı dinen onaylamama (günah bulma) indeksi ($\alpha = .93$) dir. Bu indeks 4 sorudan oluşmaktadır: “Madde kullanmak (alkol, uyuşturucu vb.) günahdır”, “Adam öldürmek günahdır”, “Hırsızlık yapmak günahdır”, “Rüşvet almak, yolsuzluk yapmak günahdır”. Bu soruların cevap şıkları ve kodları şu şekildedir: “kesinlikle katılmıyorum (1), katılıyorum (2), kararsızım (3), katılıyorum (4), kesinlikle katılıyorum (5)”.

Kabir ziyareti: “Kabir ziyaretlerini ne sıklıkta yaparsınız?”. Bu sorunun cevap şıkları ve kodları şu şekildedir: hiç (1), hayatımda birkaç kez (2), yılda birkaç kez (3), ayda birkaç kez (4), haftada yaklaşık bir veya daha fazla (5), günde bir veya daha fazla (6). Bu soru yeniden kodlandı: Hiç (0, referans kategorisi) ve en az bir kez ziyaret etmek (1).

Kur’an Kursuna gitme değişkeni de, benzer şekilde, sadece bir soru ile ölçüldü: “Daha önce hiç Kur’an Kursuna gittiniz mi?”. Bu sorunun cevap şıkları ve kodları şu şekildedir: Evet (0), hayır (1, referans kateorisi).

İlahiyat ve diğer fakülte bağlamında analiz etmeye ek olarak, sosyal çevre dindarlığı, aile dindarlığı indeksi “ahlaki topluluk tezi” için hazırlanmış doğrudan ilişkili sorulardır. Sosyal çevre ve aile bireylerinin ahlaki yapısı kişinin dindarlığında ve suç/sapma davranışı üzerinde etkin rol oynamaktadır. Bu sorular ile üniversite öğrencilerinin dinin suç/sosyal sapma üzerindeki etkisinde ailenin ve sosyal çevrenin etkili rol oynayıp oynamadığına bakılmıştır.

2.3.3. Kontrol Değişkenleri

Kontrol değişkenleri 13 sorudan oluşmaktadır.

Cinsiyet kukla (“dummy”) bir değişkendir, kadın (0, referans kategorisi) ve erkeğe (1) karşılık gelmektedir.

Yaş aralıklı bir değişkendir ve biyolojik yaşa karşılık gelmektedir.

Mezun olunan lise kukla (“dummy”) bir değişkendir, diğer liseler (0, referans kategorisi) ve Anadolu İmam Hatip Lisesi (1) karşılık gelmektedir.

Babanın eğitim durumu kukla (“dummy”) bir değişkendir, lise ve altı (0, referans kategorisi) ve iki yıllık üniversite ve üstü (1) karşılık gelmektedir.

Okul başarısı “Hiç sınıfta kaldınız mı?” sorusu ile ölçüldü. Kukla (“dummy”) bir değişkendir, hayır (0, referans kategorisi) ve evet (1) karşılık gelmektedir.

Devletten destek alıp almadığı “Son 5 yıl içinde aileniz devletten maddi destek aldı mı?” sorusu ile ölçüldü. Kukla (“dummy”) bir değişkendir, hayır (0, referans kategorisi) ve evet (1) karşılık gelmektedir.

Herhangi bir kulübe üyelik durumu kukla (“dummy”) bir değişkendir. Cevap kategorileri hayır (0, referans kategorisi) ve evet (1) karşılık gelmektedir.

Aile kontrolü indeksi ($\alpha = .85$) 2 soru ile ölçüldü: “Ailem ben dışarıdayken nerede olduğumu bilir”, “Ailem ben dışarıdayken kiminle olduğumu bilir”. Bu soruların cevap şıkları ve kodları şu şekildedir: “kesinlikle katılmıyorum (1), katılıyorum (2), kararsızım (3), katılıyorum (4), kesinlikle katılıyorum (5)”. Yüksek değerler, yüksek aile kontrolüne karşılık gelmektedir.

Anne baba arasındaki ilişki şu soru ile ölçüldü: “Anne ve babanız arasındaki ilişkiyi nasıl değerlendirirsiniz?” Bu sorunun cevap şıkları ve kodları 1 (çok kötü) ve 10 (çok iyi) şeklindedir.

Ailenin yaşadığı yer şu soru ile ölçüldü: “Anne babanız nerede yaşıyor?” Cevap kategorileri 1 (köy), 2 (kasaba/ilçe), 3 (şehir, referans kategorisi) karşılık gelmektedir.

Babanın çalışma durumu şu soru ile ölçüldü: “Babanız çalışıyor mu?” Cevap kategorileri 1 (çalışır, referans kategorisi), 2 (işsiz) ve 3 (emekli) şeklindedir.

Doğum yeri şu soru ile ölçüldü: “Hangi ilde doğdunuz?” Daha sonra, belirli şehirler Türkiye'nin bölgesel haritalarına göre gruplandırılmıştır: Cevap kategorileri ise 1 (Deniz kenarı: Akdeniz, Karadeniz, Marmara ve Ege bölgeleri, referans kategorisi), 2 (Doğu ve Güneydoğu) ve 3 (İç Anadolu) şeklindedir.

Ayrıca, Hays ve Stewart'ın (1989) çalışmasından elde edilen Marlowe ve Crowne (1960) tarafından geliştirilen **sosyal arzu edilebilirlik indeksi** kullanıldı. Din ve suç konuları “hassas konular” olmaları nedeniyle bu değişken analize dâhil edildi. Bu ölçek ilgili sosyal arzu edilebilirlik cevap setinde bulunan 33 maddelik sorudan sadece 5 maddeyi kapsamaktadır. Sosyal arzu edilebilirlik indeksi ($\alpha = .47$) şu sorulardan oluşmaktadır: “Her kimle konuşsam konuşayım, ben daima iyi bir dinleyiciyimdir”, “Uyumsuz insanlara bile daima nazımdır”, “Birisinden faydalandığım fırsatlar oldu”, “Bağışlamak ve unutmaktan ziyade, bazen intikamımı almaya çalışırım”, “Kendi istediğimi elde edemediğim zaman, bazen kırgın hissedirim” sorularından

oluşmaktadır. Bu sorunun cevap şıkları ve kodları şu şekildedir: “kesinlikle doğru (1), çoğunlukla doğru (2), bilmiyorum (3), çoğunlukla yanlış (4), tamamen yanlış (5)”. Yüksek değerler, yüksek sosyal arzu edilebilirliğe karşılık gelmektedir.

Aşağıdaki tablolarda (Tablo 1 ve Tablo 2) hem İlahiyat Fakültesi hem de diğer fakülteler olmak üzere bu araştırmada kullanılan tüm değişkenlere ilişkin tasvir edici istatistiklere (gözlem sayıları, minimum-maksimum değerler, ortalamalara ve standart sapmalara) yer verildi.

Tablo 1: Araştırmada Kullanılan Değişkenlerin Tasvir Edici İstatistikleri: İlahiyat Fakültesi (n=776)

	n	Min	Max	Ort.	Std. Sap.
Bağımlı Değişkenler					
Genel Suç ($\alpha=.85$)	703	-	-	27,20	6,697
Fiziki Şiddet	767	-	-	7,60	1,906
Psikolojik Taciz	767	-	-	6,43	2,206
Bağımsız Değişkenler					
Genel Din ($\alpha=.96$)	621	-	-	11,42	15,968
Dinin Önemi	771	2	10	9,48	1,155
Kendini Dindar Görme	754	1	10	7,09	1,966
İlahi Korku ($\alpha=.77$)	762	2	8	7,29	1,111
Aile Dindarlığı ($\alpha=.78$)	755	11	30	23,84	4,374
Sosyal Çevre Dindarlığı ($\alpha=.78$)	750	3	30	18,32	5,233
İslami Ahlak ($\alpha=.96$)	729	13	65	57,66	9,405
İslam ile Özdeşleşme ($\alpha=.90$)	752	5	20	18,63	2,037
Dini Başatma ($\alpha=.88$)	744	7	28	24,97	3,343
Cezalandırmayı yeniden değerlendirme ($\alpha=.87$)	751	3	12	8,09	2,814
İslami Sorumluluk ($\alpha=.78$)	740	11	30	24,18	3,102
Kabir Ziyareti	766	1	2	-	,215
En az bir kez	729	1	-	-	-
Hiç (referans)	37	2	-	-	-
Kur'an Kursuna Gitme	764	1	2	-	,261
Evet	708	1	-	-	-
Hayır (referans)	56	2	-	-	-
İçsel Dindarlık ($\alpha=.80$)	742	3	12	10,15	1,951
Dışsal Dindarlık ($\alpha=.58$)	744	2	8	4,44	1,644
İslam'ın Yegâne/ Biricik Din Olması ($\alpha=.63$)	738	6	20	17,11	2,557
Suçtu Dinen Onaylamama ($\alpha=.93$)	760	4	20	5,42	3,871
Kontrol Değişkenleri					
Cinsiyet	776	1	2	-	,443
Erkek	208	1	-	-	-
Kadın (Ref.)	568	2	-	-	-
Yaş	776	18	49	21,96	3,434
Babanın Eğitimi	767	1	2	-	,362
İki Yıllık Üniversite ve Yukarısı	119	1	-	-	-
Lise ve Altı (Ref.)	648	2	-	-	-
Okul Başarısı	773	1	2	-	,214
Evet	37	1	-	-	-
Hayır (Ref.)	736	2	-	-	-
Devlet desteği	748	1	2	-	,352
Evet	108	1	-	-	-
Hayır (Ref.)	640	2	-	-	-
Kulübe Üyelik	767	1	2	-	,373

	n	Min	Max	Ort.	Std. Sap.
Evet	128	1	-	-	-
Hayır (Ref.)	639	2	-	-	-
Aile Kontrolü (index)	764	2	10	8,23	1,868
Anne Baba Arasındaki İlişki	746	1	10	7,88	2,277
Ailenin Yaşadığı Yer	762	1	3	-	,813
Köy	172	1	-	-	-
Kasaba	191	2	-	-	-
Şehir (Ref.)	399	3	-	-	-
Babanın Çalışma Durumu	736	1	3	-	,706
Çalışan (Ref.)	547	1	-	-	-
İşsiz	93	2	-	-	-
Emekli	96	3	-	-	-
Doğum Yeri	764	1	3	-	,349
Deniz Kenarı (Ref.)	72	1	-	-	-
Doğu/ Güneydoğu	668	2	-	-	-
İç Anadolu	24	3	-	-	-
Sosyal Arzu edilebilirlik İndex ($\alpha=.47$)	755	1	5	1,04	1,127

Tablo 2: Araştırmada Kullanılan Değişkenlerin Tasvir Edici İstatistikleri: Diğer Fakülteler (n= 1,229)

	n	Min	Max	Ort.	Std. Sap.
Bağımlı Değişkenler					
Genel Suç ($\alpha=.85$)	1133	-	-	27,51	6,587
Fiziki Şiddet	1214	-	-	7,78	2,142
Psikolojik Taciz	1203	-	-	6,75	2,705
Bağımsız Değişkenler					
Genel Din ($\alpha=.96$)	963	-	-	-6,35	29,467
Dinin Önemi	1223	1	10	8,32	2,316
Kendini Dindar Görme	1215	1	10	6,32	2,380
İlahi Korku ($\alpha=.77$)	1204	2	8	7,07	1,503
Aile Dindarlığı ($\alpha=.78$)	1178	3	30	22,77	5,599
Sosyal Çevre Dindarlığı ($\alpha=.78$)	1192	3	30	17,11	5,847
İslami Ahlak ($\alpha=.96$)	1150	13	65	50,38	12,776
İslam ile Özdeşleşme ($\alpha=.90$)	1167	5	20	16,63	3,717
Dini Başetme ($\alpha=.88$)	1183	7	28	22,80	4,982
Cezalandırmayı yeniden değerlendirme ($\alpha=.87$)	1196	3	12	7,99	2,983
İslami Sorumluluk ($\alpha=.78$)	1184	5	30	19,41	5,105
Kabir Ziyareti	1213	1	2	-	,338
En az bir kez	159	1	-	-	-
Hiç (referans)	1054	2	-	-	-
Kur'an Kursuna Gitme	1209	1	2	-	,380
Evet	211	1	-	-	-
Hayır (referans)	998	2	-	-	-
İçsel Dindarlık ($\alpha=.80$)	1166	3	12	8,81	2,543
Dışsal Dindarlık ($\alpha=.58$)	1174	2	8	4,09	1,659
İslam'ın Yegâne/ Biricik Din Olması ($\alpha=.63$)	1169	4	20	15,05	3,392
Suçlu Dinen Onaylamama ($\alpha=.93$)	1192	4	20	6,61	4,210
Kontrol Değişkenleri					
Cinsiyet	1229	1	2	-	,488
Erkek	481	1	-	-	-
Kadın (Ref.)	748	2	-	-	-
Yaş	1229	18	51	21,77	2,865
Babanın Eğitimi	1206	1	2	-	,377

Üniversite ve Üzeri Eğitim	206	1	-	-	-
Lise ve Altı (Ref.)	1000	2	-	-	-
Okul Başarısı	1228	1	2	-	,279
Evet	104	1	-	-	-
Hayır (Ref.)	1124	2	-	-	-
Devlet desteği	1176	1	2	-	,319
Evet	135	1	-	-	-
Hayır (Ref.)	1041	2	-	-	-
Kulübe Üyelik	1215	1	2	-	,440
Evet	318	1	-	-	-
Hayır (Ref.)	897	2	-	-	-
Aile Kontrolü (index)	1211	2	10	8,00	1,939
Anne Baba Arasındaki İlişki	1169	1	10	7,84	2,411
Ailenin Yaşadığı Yer	1188	1	3	-	,730
Köy	168	1	-	-	-
Kasaba	238	2	-	-	-
Şehir (Ref.)	782	3	-	-	-
Babanın Çalışma Durumu	1152	1	3	-	,765
Çalışan (Ref.)	819	1	-	-	-
İşsiz	139	2	-	-	-
Emekli	194	3	-	-	-
Doğum Yeri	1188	1	3	-	,500
Deniz Kenarı (Ref.)	273	1	-	-	-
Doğu/ Güneydoğu	854	2	-	-	-
İç Anadolu	61	3	-	-	-
Sosyal Arzu edilebilirlik İndex ($\alpha=.47$)	1199	0	5	1,07	1,115

Anket uygulaması etik kurallara riayet edilerek yapılmıştır. Çalışmanın yapıldığı ilgili fakültelerde anket yapabilmek için Malatya İnönü Üniversitesi Rektörlüğü'nden yasal izin alınmıştır. Ayrıca, araştırmaya katılanlara, katılımın gönüllü, araştırma verilerinin anonim ve gizli tutulacağı belirtilmiştir.

2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın verileri S.P.S.S. 22 (Statistical Package for the Social Sciences 22) programı kullanılarak analiz edildi. Öncelikle, tüm değişkenlerin yer aldığı korelasyon analizleri (fakülteler bazında) yapılarak, veriler analiz edildi. Sonra, çoklu doğrusal/ klasik regresyon (genel suç, fiziki şiddet, psikolojik taciz bağımlı değişkenleri için, fakülteler bazında) analizi yapıldı.

3. BULGULAR

3.1. Korelasyon Analizi: İlahiyat Fakültesi ve Diğer/Seküler Fakülteler

İlahiyat Fakültesinde *genel din indeksi* ile *genel suç/ sosyal sapma indeksi* arasında korelasyon analizi yapıldığında (Tablo 3) elde edilen sonucun anlamlı ve negatif yönde olduğu tespit edildi ($r = -.23$). Benzer şekilde, genel din indeksi ile *psikolojik taciz indeksi* arasında anlamlı ve zayıf düzeyde negatif ilişki tespit edildi ($r = -.20$). Yine, *genel din indeksi* ile *fiziki şiddet* arasında anlamlı ve zayıf düzeyde negatif ilişki tespit edildi ($r = -.11$). En büyük korelasyon değeri dinin önemi ile genel suç/ sosyal sapma arasındadır ($r = -.27$). En düşük korelasyon değeri İslami sorumluluk indeksi ile genel suç indeksi arasındadır ($r = -.12$). Spesifik din değişkenleri ile *psikolojik taciz* indeksi arasındaki ilişki genel olarak anlamlı ve negatif yöndedir. En küçük korelasyon katsayısı $-.10$ ve en büyük korelasyon katsayısı $-.26$ 'dır. En büyük korelasyon

değeri dinin önemi ile psikolojik taciz indeksi arasındadır ($r = -.26$). En küçük korelasyon değeri İslami sorumluluk değişkeni ile psikolojik taciz indeksi arasındadır ($r = -.10$).

Diğer Fakültelerde *genel din indeksi* ile *genel suç/ sosyal sapma indeksi* arasında korelasyon analizinde (Tablo 3) anlamlı ve negatif ilişki olduğu tespit edildi ($r = -.21$). Yine, *genel din indeksi* ile *psikolojik taciz indeksi* arasında anlamlı ve negatif ilişki tespit edildi ($r = -.16$). Benzer şekilde, *genel din indeksi* ile *fiziki şiddet indeksi* arasında anlamlı ve negatif ilişki tespit edildi ($r = -.09$). En büyük korelasyon değeri kendini dindar görme ile genel suç indeksi arasındadır ($r = -.23$). En küçük korelasyon değeri aile dindarlığı ($r = -.11$) ve içsel dindarlık ($r = -.11$) değişkenleri ile genel suç indeksi arasındadır. Spesifik din değişkenleri ile psikolojik taciz indeksi arasındaki ilişki genel olarak anlamlı ve negatif yöndedir. En küçük korelasyon katsayısı $-.08$ ve en büyük korelasyon katsayısı $-.22$ 'dir. En büyük korelasyon katsayısı kendini dindar görme değişkeni ile genel suç indeksi arasındadır ($r = -.22$). En düşük korelasyon değeri İslam'ın yegâne/biricik din olması ($r = -.08$) ve içsel dindarlık indeksi ($r = -.08$) değişkenleri ile psikolojik taciz indeksi arasındadır. Spesifik dini değişkenler ile fiziki şiddet indeksi arasındaki ilişki genel olarak anlamlı değildir ve negatif yönde ilişki bulunmaktadır.

İlahiyat Fakültesi (dini ortam/grup) alt örnekleminde din-suç/ sosyal sapma ilişkisinde toplam 51 korelasyon katsayısından sadece 29'u istatistiksel olarak anlamlı iken, Diğer Fakülteler (seküler ortam/grup) alt örnekleminde din-suç/ sosyal sapma ilişkisinde 51 korelasyon katsayısından 38'i istatistiksel olarak anlamlıdır (Bkz. Tablo 3). Yani, dinin suç üzerindeki etkisi "seküler ortamda" daha çok olduğu görülmektedir. Ayrıca, İlahiyat Fakültesi alt örnekleminde anlamlı negatif korelasyon katsayıları $-.10$ ile $-.27$ arasında değişir iken, diğer fakültelerde negatif korelasyon katsayıları $-.08$ ile $-.23$ arasında değişmektedir. Dinin-suç üzerindeki korelasyon katsayıları yakın aralıklar arasındadır. Özetle, beklenenin aksine, İslam dininin suç/sosyal sapma üzerindeki negatif etkisi seküler ortamdaki bireyler üzerinde daha fazla olduğu görülmektedir.

3.2. Doğrusal/Klasik Regresyon Analizi: İlahiyat Fakültesi

Genel dinin genel suç/sosyal sapma üzerindeki etkileri incelendiğinde (Model 1) bu değişkenin etkisinin istatistiksel olarak anlamlı ve negatif olduğu görülmektedir ($\beta = -.16$). Kontrol değişkenlerinden cinsiyet istatistiksel olarak anlamlıdır. Erkekler (kadın öğrenciler ile kıyaslandığında) daha fazla suç/sapma davranışlarında bulunmaktadır ($\beta = .26$). Anne baba arasındaki ilişki daha iyi oldukça suç/sapma azalmaktadır ($\beta = -.09$). Deniz kenarında doğmuş olan öğrenciler ile kıyaslandığında, Doğu/Güney Doğu ($\beta = -.12$) ve İç Anadolu'da ($\beta = -.12$) doğmuş olan öğrenciler daha az suç/sapma davranışında bulunmaktadır.

Spesifik dini değişkenlerin genel suç/sosyal sapma üzerindeki etkileri incelendiğinde (Model 2) dinin önemi ($\beta = -.18$), dışsal dindarlık ($\beta = -.11$) değişkenlerinin genel suç değişkeni ile istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Kur'an kursuna gitme ($\beta = .11$) ve suçu dinen onaylamama ($\beta = .14$) genel suç/sapma üzerinde pozitif ve anlamlı yönde etki olduğu görüldü. Yani Kur'an kursuna gitme ve suçu dinen onaylamama suç/sapma davranışı üzerinde artırıcı bir etkiye sahiptir. Kontrol değişkenlerinden cinsiyet, anne baba arasındaki ilişki ve doğum yeri istatistiksel olarak anlamlıdır. Erkekler (kadın öğrenciler ile kıyaslandığında) daha fazla suç/sapma davranışlarında bulunmaktadır ($\beta = .25$). Anne baba arasındaki ilişki daha iyi oldukça suç/sapma azalmaktadır (β

= -.10). Deniz kenarında doğmuş olan öğrenciler ile kıyaslandığında, Doğu/Güney Doğu ($\beta = -.13$) ve İç Anadolu'da ($\beta = -.12$) doğmuş olan öğrenciler daha az suç/sapma davranışında bulunmaktadırlar.

Genel dinin fiziki şiddet üzerindeki etkileri incelendiğinde (Model 3), bu değişkenin etkisinin istatistiki olarak anlamlı olmadığı görülmüştür. Spesifik dini değişkenlerin fiziki şiddet üzerindeki etkileri incelendiğinde (Model 4) dinin önemi ($\beta = -.12$), İslamın yegâne din olması ($\beta = -.11$) değişkeninin istatistiki olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Ancak Kur'an kursuna gitme ve suçu dinen onaylamama ile fiziki şiddet değişkeni üzerinde pozitif etki olduğu görülmüştür. Kontrol değişkenlerinden ise erkekler (kadın öğrenciler ile kıyaslandığında) daha fazla suç/sapma davranışlarında bulunmaktadırlar ($\beta = .21$). Anne baba arasındaki ilişki daha iyi oldukça suç/sapma azalmaktadır ($\beta = -.11$). Deniz kenarında doğmuş olan öğrenciler ile kıyaslandığında, Doğu/Güney Doğu ($\beta = -.14$) bölgesinde doğmuş olan öğrenciler daha az suç/sapma davranışında bulunmaktadırlar.

Genel dinin psikolojik taciz üzerindeki etkileri incelendiğinde (Model 5) bu değişkenin etkisinin istatistiki olarak anlamlı ve negatif olduğu görülmüştür ($\beta = -.14$). Spesifik dini değişkenlerin psikolojik taciz üzerindeki etkileri incelendiğinde (Model 6) dinin önemi ($\beta = -.13$), içsel dindarlık ($\beta = .11$), Kur'an kursuna gitme ($\beta = .15$) değişkenlerinin psikolojik taciz üzerinde istatistiki olarak anlamlı etkiye sahip oldukları görülmektedir. Dinin önemi suç/sapma üzerinde azaltıcı bir etkiye sahipken, içsel dindarlık ve Kur'an kursuna gitme suç/uzerinde artırıcı etkiye sahip olduğu görüldü.

3.3. Doğrusal Regresyon Analizi: Diğer/Seküler Fakülteler

Diğer fakültelerde *genel dinin* genel suç/sosyal sapma üzerindeki etkileri incelendiğinde (Model 7) bu değişkenin etkisinin istatistiki olarak anlamlı ve negatif olduğu görülmektedir ($\beta = -.15$). Yani, dindarlık arttıkça, suç/sapma azalmaktadır. *Kontrol değişkenlerinden* cinsiyet, aile kontrolü ve sosyal arzuedilebilirlik istatistiki olarak anlamlıdır. Erkekler (kadın öğrenciler ile kıyaslandığında) daha fazla suç/sapma davranışlarında bulunmaktadırlar ($\beta = .14$). Aile kontrolü arttıkça öğrencinin suç/sapma davranışına yönelme durumu azalmaktadır ($\beta = -.18$). Öğrenciler kendilerini "sosyal arzuedilebilir" olarak gösterdikçe, suç/sapma davranışını bulunma/belirtme eğilimi azalmaktadır ($\beta = -.12$). *Spesifik dini değişkenlerin* genel suç/sosyal sapma üzerindeki etkileri incelendiğinde (Model 8) sadece iki değişkenin etkisinin (istatistiki olarak) anlamlı ve negatif olduğu görülmektedir. Bunlar; sosyal çevre dindarlığı ($\beta = -.11$), dışsal dindarlık ($\beta = -.09$) dır. Yani, sosyal çevre dindarlığı arttıkça ve dışsal dindarlık arttıkça öğrenciler daha az suç/sapma işlemektedirler. Ancak, bu etkiler oldukça düşüktür.

Genel dinin fiziki şiddet üzerindeki etkileri incelendiğinde (Model 9), bu değişkenin etkisinin istatistiki olarak anlamlı olmadığı görülmüştür. *Spesifik dini değişkenlerin* fiziki şiddet üzerindeki etkileri incelendiğinde (Model 10) kendini dindar görme ($\beta = -.14$) istatistiki olarak anlamlı ve negatif olduğu görülmektedir. Kendini dindar görme ile fiziki şiddet üzerinde azaltıcı bir etkisi vardır. Ancak suçu dinen onaylamama değişkeni ($\beta = .09$) ile fiziki şiddet üzerinde artırıcı bir etkisi olduğu görüldü.

Genel dinin psikolojik taciz üzerindeki etkileri incelendiğinde (Model 11)bu değişkenin etkisinin istatistiki olarak anlamlı olduğu görülmüştür ($\beta = -.08$). *Spesifik dini değişkenlerin* psikolojik taciz üzerindeki etkileri incelendiğinde (Model 12) ilahi korku ($\beta = -.11$) ve sosyal çevre dindarlığı ($\beta = -.09$) değişkenler üzerindeki etkisinin istatistiki olarak anlamlı olduğu oldukları görülmektedir.

Tablo 3: İlahiyat Fakültesi ve Diğer/Seküler Fakülteler Korelasyon Analizi

	İlahiyat Fakültesi Korelasyon Analizi (n= 776)			Diğer Fakülteler Korelasyon Analizi (n= 1,229)			
	1.Gen. Suç	2. Fiziki Şiddet	3. Psik. Taciz	1.Gen. Suç	2. Fiziki Şiddet	3. Psik. Taciz	
1.Genel Suç İndeksi				1.Genel Suç İndeksi			
2. Fiziki Şiddet	,835**			2. Fiziki Şiddet	,775**		
3. Psikolojik Taciz	,862**	,705**		3. Psikolojik Taciz	,855**	,704**	
4. Genel Din İndeksi	-,228*	-,114**	-,197**	4. Genel Din İndeksi	-,214**	-,094**	-,161**
5. Dinin Önemi	-,272**	-,154**	-,255**	5. Dinin Önemi	-,175**	-,079**	-,172**
6. Kendini DindarGörme	-,154**	-,085*	-,173**	6. Kendini DindarGörme	-,225**	-,123**	-,202**
7. İlahi Korku	-,123**	-,053	-,105**	7. İlahi Korku	-,166**	-,110**	-,151**
8. Aile Dindarlığı	-,126**	-,047	-,157**	8. Aile Dindarlığı	-,114**	-,026	-,119**
9. Sosyal Çevre Dindarlığı	-,157**	-,090*	-,182**	9. Sosyal Çevre Dindarlığı	-,191**	-,107**	-,157**
10. İslami Ahlak	-,122**	-,067	-,108**	10. İslami Ahlak	-,205**	-,105**	-,161**
11. İslam ile Özdeşleşme	-,220**	-,120**	-,219**	11. İslam ile Özdeşleşme	-,182**	-,087**	-,157**
12. Dini Başetme	-,176**	-,068	-,157**	12. Dini Başetme	-,185**	-,106**	-,149**
13. Cezalandırmayı yeniden değerlendirme	-,001	,044	-,022	13. Cezalandırmayı yeniden değerlendirme	-,028	,040	,007
14. İslami Sorumluluk	-,117**	,001	-,103**	14. İslami Sorumluluk	-,127**	-,039	-,095**
15. İçsel Dindarlık	-,086*	-,010	-,065	15. İçsel Dindarlık	-,114**	-,029	-,079**
16. Dışsal Dindarlık	-,045	,044	-,014	16. Dışsal Dindarlık	-,078*	,053	-,013
17. İslam'ın Yegâne Din Olması	-,139**	-,108**	-,111**	17. İslam'ın Yegâne Din Olması	-,116**	-,048	-,076**
18. Suçu Dinen Onaylamama	,062	,111**	,031	18. Suçu Dinen Onaylamama	,084**	,158**	,101**
19. Kabir Ziyareti	-,032	-,054	-,023	19. Kabir Ziyareti	-,052	-,054	-,024
20. Kur'an Kursuna Gitme	,080*	,110**	,106**	20. Kur'an Kursuna Gitme	-,031	,021	-,037

* p ≤ .05, ** p ≤ .01

a. Kontrol değişkenleri fazla yer kapladığı için eklenemedi.

Tablo 4: İlahiyat Fakültesi ve Diğer/Seküler Fakülteler Regresyon Analizleri

		B	Std. Hata	β	t	P	R ²	
İlahiyat Fakültesi	<i>Bağımsız Değişkenler</i>							
	Genel Din (indeks)	-0,068	,019	-,155*	-3,616	,000		
	<i>Kontrol Değişkenleri</i>							
	Cinsiyet (Erkek) ^a	4,198	,720	,264*	5,827	,000		
	Anne Baba Arasındaki İlişki	-,284	,134	-,090*	-2,114	,035	,19**	
	Doğum Yeri ^a							
	Doğu/Güneydoğu	-2,551	1,011	-,119*	-2,524	,012		
	İç Anadolu	-4,833	1,898	-,120*	-2,546	,011		
	Sabit	37,377	2,996		12,476	,000		
Model 1 (n=505)	<i>Bağımsız Değişkenler</i>							
	Dinin Önemi	-1,050	,323	-,179*	-3,253	,001		
	Dışsal Dindarlık	-,487	,226	-,109*	-2,159	,031		
	Suçlu Dinen Onaylamama	,303	,095	,141*	3,179	,002		
	Kur'an Kursuna Gitme ^a	3,413	1,338	,110*	2,551	,011	,25**	
	<i>Kontrol Değişkenleri</i>							
	Cinsiyet (Erkek) ^a	3,991	,784	,250*	5,091	,000		
	Anne Baba Arasındaki İlişki	-,304	,149	-,096*	-2,043	,042		
	Doğum Yeri ^a							
	Doğu/Güneydoğu	-2,718	1,032	-,127*	-2,634	,009		
	İç Anadolu	-4,831	1,913	-,121*	-2,526	,012		
	Sabit	46,534	5,710		8,150	,000		
Model 2 (n=487)	<i>Bağımsız Değişkenler</i>							
	Genel Din (indeks)	-,008	,005	-,065	-1,504	,133		
	<i>Kontrol Değişkenleri</i>							
	Cinsiyet (Erkek) ^a	1,207	,205	,267*	5,878	,000		
	Doğum Yeri ^a							
	Doğu/Güneydoğu	-,697	,284	-,115*	-2,459	,014	,11**	
		İç Anadolu	-,873	,555	-,074	-1,574	,116	
		Ailenin Yaşadığı Yer ^a						
		Köy	-,547	,220	-,114*	-2,485	,013	
		Şehir Merkezi	-,259	,203	-,057	-1,277	,202	
	Sabit	9,203	,858		10,722	,000		
Model 3 (n=543)	<i>Bağımsız Değişkenler</i>							
	Dinin Önemi	-,197	,091	-,118*	-2,176	,030		
	İslam'ın Yegâne Din Olması	-,085	,038	-,105*	-2,221	,027		
	Suçlu Dinen Onaylamama	,108	,026	,180*	4,132	,000		
	Kur'an Kursuna Gitme ^a	1,108	,379	,125*	2,925	,004	,20**	
	<i>Kontrol Değişkenleri</i>							
	Cinsiyet (Erkek) ^a	,953	,222	,209*	4,300	,000		
	Anne Baba Arasındaki İlişki	-,102	,042	-,112*	-2,452	,015		
	Doğum Yeri ^a							
			-,872	,286	-,144*	-3,045	,002	
Model 4 (n=525)	<i>Bağımsız Değişkenler</i>							
	Dinin Önemi	-,197	,091	-,118*	-2,176	,030		
	İslam'ın Yegâne Din Olması	-,085	,038	-,105*	-2,221	,027		
	Suçlu Dinen Onaylamama	,108	,026	,180*	4,132	,000		
	Kur'an Kursuna Gitme ^a	1,108	,379	,125*	2,925	,004	,20**	
	<i>Kontrol Değişkenleri</i>							
	Cinsiyet (Erkek) ^a	,953	,222	,209*	4,300	,000		
	Anne Baba Arasındaki İlişki	-,102	,042	-,112*	-2,452	,015		
	Doğum Yeri ^a							
			-,872	,286	-,144*	-3,045	,002	

		B	Std. Hata	β	t	P	R ²
	Doğu/Güneydoğu						
	İç Anadolu	-1,054	,553	-,089	-1,907	,057	
	Sabit	10,015	1,618		6,189	,000	
	<i>Bağımsız Değişkenler</i>						
	Genel Din (indeks)	-,020	,006	-,137*	-3,234	,001	
Model 5	<i>Kontrol Değişkenleri</i>						
(n=542)	Cinsiyet (Erkek) ^a	1,303	,234	,246*	5,562	,000	.15**
	Anne Baba Arasındaki İlişki	-,095	,044	-,091*	-2,181	,030	
	Sabit	8,959	,981		9,128	,000	
	<i>Bağımsız Değişkenler</i>						
	Dinin Önemi	-,258	,105	-,134*	-2,454	,014	
	İçsel Dindarlık	,125	,063	,107*	1,996	,047	
	Kur'an Kursuna Gitme ^a	1,522	,435	,150*	3,500	,001	
	<i>Kontrol Değişkenleri</i>						
Model 6	Cinsiyet (Erkek) ^a	1,199	,257	,225*	4,668	,000	
(n=523)	Anne Baba Arasındaki İlişki	-,096	,048	-,091*	-1,995	,047	.21**
	Doğum Yeri ^a	-,515	,337	-,072	-1,528	,127	
	Doğu/Güneydoğu						
	İç Anadolu	-1,284	,644	-,093*	-1,995	,047	
	Sabit	11,135	1,855		6,004	,000	
	<i>Bağımsız Değişkenler</i>						
Diğer	Genel Din (indeks)	-,033	,008	-,147*	-4,120	,000	
Fakülteler	<i>Kontrol Değişkenleri</i>						
	Cinsiyet (Erkek) ^a	1,910	,504	,139*	3,792	,000	
Model 7	Aile Kontrolü (index)	-,681	,137	-,184*	-4,985	,000	.15**
(n=776)	Sosyal Arzu edilebilirlik	-,735	,208	-,122*	-3,542	,000	
	Sabit	37,994	2,426		15,664	,000	
	<i>Bağımsız Değişkenler</i>						
	Sosyal Çevre Dindarlığı	-,131	,049	-,113*	-2,670	,008	
	Dışsal Dindarlık	-,385	,194	-,094*	-1,986	,047	
Model 8	<i>Kontrol Değişkenleri</i>						
(n=691)	Cinsiyet (Erkek) ^a	1,630	,585	,117*	2,787	,005	.19**
	Yaş	-,208	,103	-,076*	-2,021	,044	
	Aile Kontrolü (index)	-,553	,154	-,143*	-3,591	,000	
	Sosyal Arzu edilebilirlik	-,710	,235	-,113*	-3,017	,003	
	Sabit	45,431	3,488		13,024	,000	
	<i>Bağımsız Değişkenler</i>						
	Genel Din (indeks)	-,003	,003	-,039	-1,092	,275	
Model 9	<i>Kontrol Değişkenleri</i>						
(n=817)	Cinsiyet (Erkek) ^a	,850	,161	,194*	5,277	,000	
	Okul Başarısı (evet) ^a	,837	,284	,102*	2,943	,003	.11**
	Aile Kontrolü (index)	-,155	,043	-,133*	-3,569	,000	
	Sabit	8,959	,780		11,483	,000	
	<i>Bağımsız Değişkenler</i>						
Model 10	Kendini Dindar Görme	-,127	,052	-,135*	-2,443	,015	

		B	Std. Hata	β	t	P	R ²
(n=727)	Suç Dinen Onaylamama	,049	,021	,090*	2,358	,019	
	<i>Kontrol Değişkenleri</i>						
	Cinsiyet (Erkek) ^a	,640	,189	,141*	3,383	,001	
	Aile Kontrolü (index)	-,170	,049	-,137*	-3,435	,001	.15**
	Sabit	8,398	1,128		7,447	,000	
	<i>Bağımsız Değişkenler</i>						
	Genel Din (indeks)	-,007	,003	-,082*	-2,314	,021	
	<i>Kontrol Değişkenleri</i>						
	Cinsiyet (Erkek) ^a	,896	,204	,160*	4,384	,000	
Model 11	Aile Kontrolü (index)	-,257	,055	-,172*	-4,673	,000	.13**
(n=811)	Anne Baba Arasındaki İlişki	-,096	,042	-,081*	-2,272	,023	
	Sosyal Arzu edilebilirlik	-,232	,085	-,093*	-2,737	,006	
	Sabit	10,278	,991		10,375	,000	
	<i>Bağımsız Değişkenler</i>						
	İlahi Korku	-,192	,090	-,105*	-2,134	,033	
	Sosyal Çevre Dindarlığı	-,043	,020	-,092*	-2,204	,028	
Model 12	<i>Kontrol Değişkenleri</i>						
(n=722)	Cinsiyet (Erkek) ^a	,731	,238	,128*	3,068	,002	.16**
	Aile Kontrolü (index)	-,239	,062	-,154*	-3,860	,000	
	Sosyal Arzu edilebilirlik (indeks)	-,218	,097	-,084*	-2,257	,024	
	Sabit	11,362	1,412		8,045	,000	

a. Referans kategorileri şunlardır: Kadın, doğum yeri Doğu ve Güneydoğu, Kur'an kursuna gitmeme, anne baba şehir merkezinde yaşama, sınıfta kalmama.

* p ≤ .005, **p≤.01

- Elde edilen regresyon analizlerinde anlamlı çıkmayan değerlere fazla yer kapladığı için tabloda yer verilmedi. Tabloda ilk olarak İlahiyat Fakültesi sonra ise diğer fakültelerden elde edilen sonuçlar sırasıyla gösterilmiştir
- İlk olarak İlahiyat Fakültelerinde; Model 1 genel din- genel suç, Model 2 spesifik din- genel suç, Model 3 genel din- fiziki şiddet, Model 4 spesifik din- fiziki şiddet, Model 5 genel din- psikolojik taciz, Model 6 spesifik din- psikolojik taciz regresyon analizini göstermektedir. Diğer fakülteler için ise Model 7 genel din- genel suç, Model 8 spesifik din- genel suç, Model 9 genel din- fiziki şiddet, Model 10 spesifik din- fiziki şiddet, Model 11 psikolojik taciz- genel din, Model 12 psikolojik taciz- spesifik din regresyon analizini göstermektedir.

4. TARTIŞMA VE YORUM

Bu araştırma ile İslamın (genel ve spesifik bir grup dini bağımsız değişkenlerin) suç/sosyal sapma davranışları (genel suç/ sosyal sapma, fiziki şiddet, psikolojik şiddet) üzerindeki etkileri negatif olduğu tespit edilmiştir. Ancak İslamın suç/sosyal sapma davranışları üzerindeki *birey düzeyli* etkileri “*ahlaki/dini topluluk/grup*” ortamında (İlahiyat Fakültesi) görece daha seküler ortama göre (Fen Edebiyat, İktisadi ve İdari Bilimler, Hukuk, Mühendislik, İletişim Fakülteleri) daha fazla negatif ilişki tespit edilmemiştir. Yani dinin etkisinin yüksek olduğu varsayılan İlahiyat Fakültesi ile seküler olduğu varsayılan diğer fakültelerde suç/sosyal sapma üzerinde benzer olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu Adamczyk (2012), Benda ve Corwyn (2001), Ulmer, Bader ve Gault (2008) çalışmaları ile örtüşmektedir. Ancak Adamczyk, Freilich ve Kim (2017), Bartkowski ve Lee (2004), Regnerus (2003), Stark, Kent ve Doyle (1982) ve Welch, Tittle ve Petee (1991) çalışmaları ile çelişmektedir.

Kontrol değişkenleri (cinsiyet, yaş, babanın eğitim durumu, okul başarısı, devlet desteği, klübe üyelik, aile kontrolü, anne baba arasındaki ilişki, ailenin yaşadığı yer, babanın çalışma durumu, doğum yeri ve sosyal arzuedilebilirlik) ile genel suç, fiziki şiddet ve psikolojik taciz arasındaki ilişkide ise, genel olarak tüm fakültelerde sosyal sapma ile istatistiki olarak benzer sonuçlar elde edilmiştir. Erkeklerin kadınlara göre daha fazla sosyal sapma davranışına yöneldiği görülmektedir. Aile kontrolü arttıkça öğrencinin psikolojik taciz davranışında bulunma ihtimali azalmaktadır. Öğrencilerin anne babalarının arasındaki olumlu (iyi) ilişki düzeyi attıkça, sosyal sapma eğilimleri azalmaktadır. Aile kontrolü arttıkça, öğrencinin fiziki şiddet davranışında bulunma durumu da azalmaktadır. Öğrenciler kendilerini “sosyal arzuedilebilir” olarak gösterdikçe, sosyal sapma davranışını bulunma/belirtme eğilimi azalmaktadır. Bu sonuçlar Özbay (2004), Özbay (2006), Benda ve Corwyn’un (2008) çalışmaları ile örtüşmektedir. İlahiyat fakültelerinde ve diğer fakültelerde kontrol değişkenlerinden sadece cinsiyet her iki fakülte bazında istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur. Diğer kontrol değişkenleri ise farklı analizlerde farklı sonuçlar elde edilmiştir.

Her iki fakülte bazında dinin fiziki şiddet üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı ancak psikolojik taciz üzerinde anlamlı etkisinin olduğu görülmüştür. Fiziki şiddet davranışının genelde anlık (planlanmadan yapılan) bir eylem olması nedeniyle dinin azaltıcı etkisinin olmadığı söylenebilir. Dolayısıyla bu durumu İslam dini ile ilişkilendirmek yanıltıcı olur. Sadece İslam dini değil diğer tüm semavi dinler şiddeti önermez. Daha da önemlisi birey fiziki şiddet eylemini Kuran’ı Kerim gibi kutsal kitaplarda bahsedildiği için yapmaz. Psikolojik taciz ise anlık değil belli bir süreci ve planı kapsamaktadır. Bu süreç içinde birey vicdanı ile yüzleşerek yapmış olduğu davranışın hatalı olduğunu bilip vazgeçmek isteyecektir. Bu noktada din suç üzerinde azaltıcı bir rol oynamaktadır. Yine üniversite öğrencilerinin almış oldukları eğitim ve sahip oldukları sosyal ortam da psikolojik taciz davranışlarını gerçekleştirmelerini engellediği söylenebilir. Şantaj yapmak, tehdit etmek, herhangi birine psikolojik zarar vermek veya o istemediği halde şakalaşmak öğrencilerin tercih ettikleri bir davranış değildir.

Dini bir topluluk ortamı olarak görülen İlahiyat Fakültesinde “Dinin önemi” değişkeninin genel suç, fiziki şiddet ve psikolojik taciz değişkeni üzerinde azaltıcı bir etkiye sahip olması tesadüfi değildir. “Din hayatınızda ne kadar önemli?” sorusu ile belirlenen “dinin önemi” değişkeni İlahiyat Fakültesi için büyük bir anlam ifade etmektedir. Şöyleki birey İlahiyat Fakültesinde sadece İslam dini değil tüm dinleri öğrenmektedir. Bu fakültelerde İslam dini ile ilgili konuları bilimsel açıdan ele alan din bilgini yetiştirmek amaçlanmıştır. Ayrıca İlahiyat Fakülteleri toplumun ihtiyaç duyduğu din hizmetlerini yerine getirebilecek yeterliliklere sahip bireyler yetiştirmektedir (Korukçu 2010). Dolayısıyla din bireyin hayatında bu gününde ve geleceğinde önemli bir rol oynamaktadır. Ancak ilginçtirki İlahiyat Fakültesinde Kur’an Kursuna gitme davranışının genel suç ($\beta = .11$), fiziki şiddet ($\beta = .13$) ve psikolojik taciz ($\beta = .15$) değişkenleri üzerinde artırıcı rol oynadığı görülmüştür. Ancak bu oranlar oldukça düşüktür.

Bu araştırma ile beklenmeyen bulgular: İlahiyat Fakültesinde Kur’an kursuna gitme ile genel din, psikolojik taciz ve fiziki şiddet arasında; suçu dinen onaylamama ile fiziki şiddet arasında ve içsel dindarlık ile psikolojik taciz arasında pozitif ilişki görülmüştür. Diğer fakültelerde ise; suçu dinen onaylamama ve cezalandırmayı yeniden değerlendirme ve okul başarısı ile fiziki şiddet arasında pozitif ilişki olduğu görülmektedir. Ancak bu etkilerin korelasyon katsayıları düşüktür.

Fiziki şiddet ansal bir davranıştır ve bu nedenle pozitif ilişki bulunduğu tahmin edilmektedir. Dinin fiziki şiddet üzerinde artırıcı etkisinin olması Özbay'ın (2015) çalışması ile örtüşmektedir. Ancak Koç'un (2011) çalışması ile çelişmektedir.

SONUÇ

Öncelikle gerek din ve gerekse de suç/ sosyal sapma konuları “hassas” konular olup, katılımcılar samimicevap vermemiş olabilirler. Elde edilen sonuca baktığımızda İlahiyat Fakültesi ve üniversitenin tesadüfen seçilmiş diğer fakültelerde benzer oranda din ve sosyal sapma ilişkisinin olduğu görülmüştür. Bu iki olgunun (seküler olma ve muhafazakâr olma) tüm fakültelerde de aynı anda benimsenmiş olabileceği düşünülmektedir. Dolayısıyla İlahiyat Fakültesi öğrencileri ile diğer fakülte öğrencilerinin aynı sosyo-kültürel yapıdan geldikleri söylenebilir.

2019 yılında yapılan bu araştırma verilerinin Türkiye’de yaşanan 15 Temmuz 2016 yılında *Fethullah Gülen Darbe Girişimini* takip eden bir süreçte yapılmıştır. Ayrıca bu darbe sonrası neredeyse hemen her gün bu örgüte üyelikten birilerinin gözaltı veya hapse atıldığı bir siyasi-kültürel ortamın yaşanması öğrencilerin anket sorularını psikolojik olarak kontrol altında cevaplamalarına sebep olduğu düşünülmektedir.

Bir başka husus, Türkiye’de iktidarda olan AKP’nin muhafazakâr bir parti olması ve 2002 yılından beri iktidarda olması nedeniyle, din Türkiye’de insan ilişkilerinde önemli bir yere sahiptir. Ancak elde ettiğimiz sonuçlara baktığımızda özellikle İlahiyat Fakültelerinde dinin suç üzerindeki etkisinin düşük olması şaşırtıcı görünmektedir. Elde edilen bulguların “dinin göstermelik” ve “ritüel” olarak uygulandığını, başkalarına uyumlu görünmek için maske takıldığını, dinin içselleştirilmeden yaşandığı düşüncelerini akla getirmektedir. Diğer bir deyişle, bulgular “bu dünya” nimetlerinin “diğer dünya” dakinden daha ağır bastığı izlenimi vermektedir. Bardakoğlu bu durumu dünyevileşme/sekülerleşme ile açıklamaktadır. Dünyevileşme bireyin davranış çizgisinden ve değerler dünyasından dinin etkisini ve müdahalesini çıkarmak ve özgürce yaşamaya doğru sürüklenmektir. Dine bağlılık ile birey artık belli şekil ve kalıplara sığınarak hayatını sürdürmeye çalışmaktadır (Bardakoğlu, 2017). Bu durum Akşit ve arkadaşlarının Türkiye’deki dini tecrübenin hem bireysel hem de toplumsal boyutlarını tespit etmek için yapmış oldukları çalışma ile de örtüşmektedir. Bu çalışmada birey özgür olarak dinini yaşamak istemektedir. Dindar insanların sürekli geleneksel olanı tercih etmedikleri, geleneksel ile modern olanın aynı anda benimsenmiş oldukları görülmüştür. Dolayısıyla gündelik hayat dini normlara göre değil kapitalist sistemin getirdiği kurallara göre şekillenmektedir. Faiz yeme, iş ortamında namaz kılma gibi durumlarda insanlar kutsal olan ile gündelik gidişat arasına sıkışıp kalmışlardır (Akşit, Şentürk v.dğr, 2012). Bu noktada ihtiyaca göre şekillenen fetvaların bireylere etkin bir şekilde yol gösterici olduğunu söylemek gerekir. Dolayısıyla dini yaşantının ve ibadetlerin artık günümüz ekonomik, siyasi ve sosyal sisteme uyarlanarak yaşandığını söylemek mümkün olmaktadır.

Benzer şekilde, İslami değerlerin modernleşmenin getirdiği yeniliklerle giderek etkisinin azalmış olduğu söylenebilir. Modernleşme ile dinin toplumdaki ve bireyler üzerindeki etkisi azalmıştır (İçli, 2002). Böylece bireyleri kontrol altına alan mekanizma zayıflamıştır. Bireysel düşünme ve karar verme durumu artmış ve genel olarak yasalar bireyi suçtan vazgeçirici olmuştur. Yasaların sosyal sapma üzerinde kayda değer azaltıcı bir etkisinin olmadığı söylenebilir. Zina haram

ve günahdır ancak suç değildir. Dolayısıyla hukuk zina üzerinde yaptırım gücüne sahip değildir. Yarattığı bir güce hırsızlık yapan, adam öldüren ya da uyuşturucu madde satan biri de inanabilir. Dini inanç kendi başına bu eylemleri azaltmada veya yok etmede yeterli olmasa da etkin bir rol oynamaktadır. Sosyal çevre, arkadaş grubu veya akrabalar da suç/sosyal sapma üzerinde etkilidir. Birey yanlış bir davranış gerçekleştirdiğinde din bu dünya ve diğer dünya ile ilgili olarak tehditleri anlatırken bireyin sosyal çevresi ise bu tehditleri gerçekleştirebilecek en etkin mekanizma olmuştur. Dolayısıyla tüm öğrencilerin paylaştığı sosyal mekân olan üniversite kampüsü bölüm farkı olmaksızın öğrencilerin davranışlarında ve düşünce yapılarında ortak etki yaratmıştır.

Bu araştırma şu yönlerden İslam dini-suç/sosyal sapma literatürüne önemli katkılarda bulunmuştur: Birincisi, İslam-suç ilişkisi spekülatif bir açıklama/tartışma konusundan ziyade, somut veriler üzerinden test edilmeye çalışılmıştır. İkincisi, çok değişkenli istatistiksel analizlerle din ve suç ilişkisi ele alınmıştır. Sonuncusu ve en önemlisi, İslam ve suç konusunda gerek dünya genelinde ve gerekse de Türkiye’de sınırlı sayıda araştırmalar vardır. Var olan çalışmalarda ise, sınırlı dini bağımsız değişkenler kullanılmıştır. Kısacası, bu çalışma “Ahlaki/dini topluluk tezini,” birey düzeyli analizlere dayalı olmasına rağmen, *ilk kez Türkiye bağlamında* test eden bir çalışma olmuştur.

KAYNAKÇA

- Abu Raiya, H., Pargament, K., Mahoney, A. ve Stein, C. (2008). A Psychological Measure of Islamic Religiousness: Development and Evidence For Reliability and Validity. *International Journal for the Psychology of Religion*, 18(4), 291–315.
<http://dx.doi.org/10.1080/10508610802229270>
- Adamczyk, A. (2012). Understanding Delinquency With Friendship Group Religious Context. *Social Science Quarterly*, 3(2), 482–505. DOI: 10.1111/j.1540-6237.2012.00839.x
- Adamczyk, Amy ve Hayes, Brittany E. (2012). Religion and Sexual Behaviors Understanding the Influence of Islamic Cultures and Religious Affiliation for Explaining Sex Outside of Marriage. *American Sociological Review*, 77, 723–46.
DOI: 10.1177/0003122412458672
- Adamczyk, A., Freilich, J. D. ve Kim, C. (2017). Religion and Crime : A Systematic Review and Assessment of Next Steps. *Sociology of Religion: A Quarterly Review*, 78(2), 192–232.
DOI:10.1093/socrel/srx012
- Akalın, Adnan (2013). İslam Hukuku Açısından Suçun Unsurları. *e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*, X, 50-72. Erişim adresi
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/sarkiat/issue/11245/134389>
- Akşit, Bahattin, Şentürk, Recep, Cengiz, Kurtuluş ve Küçükural, Önder (2012). *Türkiye’de Dindarlık: Sosyal Gerilimler Ekseninde İnanç ve Yaşam Biçimleri*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Albrecht, Stan L.; Chadwick, Bruce A. ve Alcorn, David S. (1977). Religiosity and Deviance: Application of an Attitude-Behavior Contingent Consistency Model. *Journal for the Scientific Study of Religion*. 16, 263–74.
- Bahr, Stephen J.; Hawks, R. D. ve Wang, G. (1993). Family and Religious Influences on Adolescent Substance Abuse. *Youth and Society*, 24, 443-65.
- Bahr, Stephen J. ve Hoffmann, John P. (2008). Religiosity, Peers, and Adolescent Drug Use. *Journal of Drug Issues*, 38 (3), 743–769.

- Bardakoğlu, Ali (2017). *İslam Işığında Müslümanlığımızla Yüzleşme*. İstanbul: Kuramer Yayınları.
- Bayraktutar, M. (2011). Suç Önlemede Dini ve Ahlâkî Değerlerin Rolü. *Suç Önleme Sempozyumu*, s. 7–22.
- Benda, B. B. (1995). The Effect of Religion on Adolescent Delinquency Revisited. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 32, 446-466.
- Benda, Brent B. ve Corwyn, Robert F. (2001). Are the Effects of Religion on Crime Mediated, Moderated and Misrepresented by Inappropriate Measures?. *Journal of Social Service Research*, 27: 57–86. Erişim adresi https://doi.org/10.1300/J079v27n03_04
- Brownfield, D. ve Sorenson, A. M. (1991). Religion and Drug Use among Adolescents: A Social Support Conceptualization and Interpretation. *Deviant Behavior*, 12, 259-276.
- Burkett, S. R. ve White, M. (1974). Hellfire and Delinquency: Another Look. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 13, 455-462
- Chadwick, Bruce A. ve Top, Brent L. (1993). Religiosity and Delinquency Among LDS Adolescents. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 32(1), 51-67.
- Cochran, J. K. ve Akers, R. L. (1989). Beyond Hellfire: An Exploration of the Variable Effects of Religiosity on Adolescent Marijuana and Alcohol Use. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 26, 198-225.
- Cochran, J. K.; Wood, P. K. ve Arneklev, B J. (1994). Is the Religiosity Delinquency Relation Ship Spurious? A Test of Arousal and Social Control Theories. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 31, 92-123.
- Durrant, R. ve Poppelwell, Z. (2017). *Religion, Crime and Punishment: An Evolutionary Perspective*. Switzerland: Springer Nature.
- Durkheim, Emile. (1912) 1995. *The Elementary Forms of Religious Life*. Translated by Karen, E. Fields. New York: Free Press.
- Elliott, D. S. ve Ageton, S. S. (1980). Reconciling race and class-differences in self-reported and official estimates of delinquency. *American Sociological Review*, 45(1), 95–110.
- Erişim adresi <https://www.jstor.org/stable/2095245>
- Ellis, L. ve Peterson, J. (1996). Crime and Religion: An International Comparison Among Thirteen Industrial Nations. *Personality and Individual Differences*, 20(6), 761–768.
- DOI: 10.1016/0191-8869(96)00023-2
- Finke, Roger ve Adamczyk, Amy (2008). Cross-National Moral Beliefs: The Influence of National Religious Context. *Sociological Quarterly*, 49, 617–52. Erişim adresi <https://doi.org/10.1111/j.1533-8525.2008.00130.x>
- Groves, W. Byron; Newman, Graeme ve Corrado, Charles (1987). Islam, Modernization and Crime: A Test of the Religious Ecology Thesis. *Journal of Criminal Justice*, 15, 495–503.
- Helal, Adel A. ve Coston, Charisse T.M. (1991). Low Crime Rates in Bahrain: Islamic Social Control, Testing the Theory of Synnomie. *International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice*, 15 (1), 125–144.
- Higgins, Paul C. ve Albrecht, Gary L. (1977). Hellfire and Delinquency Revisited. *Social Forces*.55, 952–958.
- Hirschi, T ve Stark, Rodney (1969). Hellfire and Delinquency. *Social Problems*, 17, 202–213. Erişim adresi <http://www.jstor.org/stable/799866>
- İçli, T. G. (2007a). *Kriminoloji*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Johnson, Byron R.; Larson, D. B.; De Li, S. ve Jang, S. J. (2000). Escaping From The Crime Of Inner Cities: Church Attendance and Religious Salience Among Disadvantaged Youth, *Justice Quarterly*. 17(2), 377–391. Erişim adresi <https://doi.org/10.1080/07418820000096371>

- Johnson, Byron R. ve Jang, S. J. (2011). The Effects of Childhood Exposure to Drug Users and Religion on Drug Use in Adolescence and Young Adulthood. *Youth Society*, 43, 1220.
DOI: 10.1177/0044118X10393483
- Kızmaz, Zahir. (2005). Din ve Suçluluk: Suç Teorileri Açısından Kuramsal Bir Yaklaşım. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*,1(15), 189–215.
- Kızmaz, Zahir. (2010). Din ve Suç: Cezaevinde Hükümlü Bulunan Bazı Suçluların Dindarlık Durumları. *SBArD*, 16, 27–58.
- Koç, Bozkurt. (2011). *Okullarda Şiddet*. İstanbul: E Yazı Yayınları.
- Korukçu, Adem (2010). Yaygın Din Eğitiminde İlahiyat Fakültelerinin Yeri ve Önemi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8(20), 99-122. Erişim adresi
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ded/issue/29180/312471>
- Köksal, F. ve Eliş, Y.Y. (2011). *Hukuk Sisteminde Suç ve Unsurları*. Ankara: Teftiş Kurulu Başkanlığı.
- Lombroso, C. (1911). *Crime, Its Causes, and Remedies*. Boston: Little.
- Özbay, Özden (2005). The Factors Leading to Juvenile Delinquency: School, Family, District and Substance Use”. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 8, 115-144.
- Özbay, Özden (2007). Üniversite Öğrencileri Arasında Din ve Sosyal Sapma. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(1), 1–24.
- Özbay, Özden (2015). Does Islam Deter Crime in a Secular Islamic Country? The Case of Turkey. *Contemporary Social Science*, 11(4), 1–21.
- Regnerus, M. D. (2003). Moral Communities and Adolescent Delinquency: Religious Contexts and Community Social Control. *The Sociological Quarterly*,44(4), 523–554. Erişim adresi
<https://www.jstor.org/stable/4120721>
- Rhodes, Albert Lewis ve Reiss, Albert, J. (1970). The Religious Factor and Delinquent Behavior. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 7, 83–98.
- Serajzadeh, Seyed Hossein (2001-2002). Islam and Crime: The Moral Community of Muslims. *Journal of Arabic and Islamic Studies*,4, 111–131.
- Stack, Steven ve Kposowa, Augustine J. (2011). Religion and Suicide Acceptability: A Cross-National Analysis. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 50, 289–306.
DOI: 10.1111/j.1468-5906.2011.01568.x
- Stark, Rodney (1996). Religion as Context: Hellfire and Delinquency One More Time. *Sociology of Religion*, 57(2), 163. Erişim adresi
<http://www.jstor.org/stable/3711948>
- Stark,Rodney (2001).Gods, Rituals and the Moral Order. *Journal for the Scientific Study of Religion*,40, 619–636.
- Stark, Rodney; Kent, L. ve Doyle, D. P. (1982). Religion and Delinquency: The Ecology of a “Lost” Relationship. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 19(1), 4–24.
DOI: 10.1177/002242788201900102
- Sturgis, P. W. ve Baller, R. D. (2012). Religiosity and Deviance: An Examination of the Moral Community and Antiasceticism Hypotheses Among US Adults. *Journal for the scientific study of religion*,51(4), 809-820.
DOI: 10.1111/j.1468-5906.2012.01681.x
- Taş, Kemaleddin ve Gürler, Adem (2011). Din ve Suç İlişkisi Üzerine Uygulamalı Bir Araştırma. *Journal of Islamic Research*, 22(1), 12-25.

Tubergen, F. Van; Grotenhuis, M. ve Ultee, W. (2005). Denomination, Religious Context, and Suicide: Neo-Durkheimian Multilevel Explanations Tested With Individual and Contextual Data. *American Journal of Sociology*, 111, 797–823. Erişim adresi

<http://www.jstor.org/stable/10.1086/497307>

Turner, Bryan (2005). *The Sociology of Religion* in C. Calhoun, B. Turner and Chris Rojek. (eds.). The Sage Handbook of Sociology. Thousand Oaks: 284-301.

Ulmer, J. T.; Bader, C. ve Gault, M. (2008). Do Moral Communities Play a Role in Criminal Sentencing? Evidence From Pennsylvania. *Sociological Quarterly*, 49(4), 737–768.

DOI: 10.1111/j.1533-8525.2008.00134.x.

Yücel, Mustafa T. (2004). *Kriminoloji*. İstanbul: Umut Vakfı Yay.

Welch, Michael R.; Tittle, Charles R. ve Petee, Thomas (1991). Religion and Deviance among Adult Catholics: A Test of the “Moral Communities” Hypothesis. *Journal for the Scientific Study of Religion*,30(2), 159-172.